Заснування АСЕАН

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Незалежність без безпеки

Сінгапур не прагнув незалежності самотужки. 1963 року він увійшов до Федерації Малайзія і через два роки вийшов із неї після політичних і міжобщинних конфліктів, описаних у розділі C.II. Проголошення незалежності, підписане Лі Куан Ю, оприлюднили в ефірі 9 серпня 1965 року і опублікували в урядовому віснику (Government Gazette).[1] 21 вересня 1965 року нову державу прийняли до Організації Об'єднаних Націй як її 117-го члена, а 15 жовтня 1965 року вона приєдналася до Співдружності.[2]

Визнання не принесло безпеки. Індонезія все ще вела проти Малайзії свою *Konfrontasi* — кампанію проникнення та диверсій, яка почалася в січні 1963 року і формально завершилася лише в серпні 1966 року.[3] 10 березня 1965 року двоє індонезійських морських піхотинців підірвали бомбу в будівлі MacDonald House на Орчард-роуд. Загинули троє людей, 33 дістали поранення.[4] Відносини з Малайзією, з якої Сінгапур отримував більшу

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

частину води, були болісними. Британські бази, що забезпечували оборону острова і значну частку робочих місць, невдовзі мали вивести.

Із цих перших років покоління засновників винесло урок, який відтоді ніколи не полишав сінгапурську дипломатію: мала держава не може обирати сусідів і не може розраховувати на добру волю більших держав. Тому вона має стати корисною якомога більшій кількості з них, не давати жодній приводу вбачати в ній загрозу і будувати регіональні структури, які роблять конфлікт дорогим. Заснування АСЕАН через два роки після здобуття незалежності стало першим застосуванням цього уроку.

Бангкокська декларація 1967 року

8 серпня 1967 року міністри закордонних справ Індонезії, Малайзії, Філіппін, Сінгапуру та Таїланду підписали в Бангкоку Декларацію АСЕАН. Її підписали Адам Малік (Adam Malik), Тун Абдул Разак (Tun Abdul Razak), Нарсісо Рамос (Narciso Ramos), С. Раджаратнам (S. Rajaratnam) і Танат Кхоман (Thanat Khoman).[5] Документ був коротким. Він закликав до регіональної співпраці в економічній, соціальній, культурній, технічній та адміністративній сферах, а також до миру та стабільності на основі поваги до справедливості й верховенства права. Він не створював ні секретаріату, ні суду, ні обов'язкових зобов'язань.

Скромність тексту була навмисною. П'ять держав щойно вийшли з конфронтації, кілька з них протистояли комуністичним повстанням, і жодна не була готова поступитися суверенітетом регіональному органу. Важив сигнал: Індонезія, найбільша з них, відтепер урегульовуватиме розбіжності із сусідами шляхом консультацій. Для Сінгапуру

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

декларація вписала його незалежність у регіональні рамки, які прийняли Джакарта і Куала-Лумпур. У своїй заяві під час підписання Раджаратнам доводив, що регіоналізм має доповнювати національне мислення, і застерігав від небезпек балканізованої Південно-Східної Азії.[6] Повний текст його заяви зберігається в Національному архіві Сінгапуру, де міститься і сінгапурський примірник декларації.[7]

Примирення як передумова

Рання цінність АСЕАН полягала не стільки в її програмах, скільки у звичці до консультацій, яку вона сформувала. Сінгапур випробував цю звичку невдовзі після заснування. 17 жовтня 1968 року він стратив двох морських піхотинців, засуджених за вбивства в MacDonald House, попри прохання про помилування від президента Сухарто. Відносини з Індонезією поринули в гостру кризу.[8] Через п'ять років під час візиту до Індонезії Лі Куан Ю розсипав квіти на їхніх могилах, і цей жест допоміг закрити епізод.[9] Епізод показує закономірність, що повторюється в сінгапурській дипломатії: твердість у застосуванні власного права поєднується з готовністю відновити відносини, щойно принцип утверджено.

Перший саміт АСЕАН, що відбувся на Балі 1976 року, дав організації правовий кодекс поведінки. Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії, підписаний 24 лютого 1976 року, зобов'язав його учасників до взаємної поваги суверенітету, невтручання у внутрішні справи, мирного врегулювання спорів і відмови від погрози силою чи її застосування.[10] Згодом договір став вхідним квитком для

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

зовнішніх держав, які бажали брати участь у дипломатії з АСЕАН у центрі. Китай приєднався до нього 2003 року, США — 2009 року.[11]

Камбоджа і дипломатія 1980-х років

Міжнародного авторитету АСЕАН набула завдяки кризі, що настала після вторгнення В'єтнаму до Камбоджі в грудні 1978 року. Таїланд як прифронтова держава вимагав виведення в'єтнамських військ за підтримки інших членів.[12] Понад десятиліття п'ятеро держав працювали в ООН, щоб не допустити, аби встановлений В'єтнамом уряд посів місце Камбоджі, і щоб утримувати це питання на міжнародному порядку денному. 1982 року вони допомогли сформувати Коаліційний уряд Демократичної Кампучії — непростий союз трьох камбоджійських угруповань. Так тривало, доки Паризькі угоди 1991 року не відкрили шлях до врегулювання під наглядом ООН.[13]

Сінгапурські дипломати відіграли в цій кампанії помітну роль. Аргумент, який вони висували в ООН, прозвучить знову 2022 року: більша держава не може вторгатися до меншого сусіда і встановлювати там уряд на свій вибір. Для міста-держави цей принцип — питання виживання. Камбоджійське десятиліття також дало сінгапурській дипломатичній службі ціле покоління досвіду у формуванні коаліцій в ООН. Згодом вона застосувала цей досвід до економічних і правових питань.[14]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Від декларації до економічної спільноти

Кінець холодної війни дав АСЕАН змогу розширитися й зосередитися на економіці. Бруней приєднався в січні 1984 року. За ним ішли В'єтнам у липні 1995 року, Лаос і М'янма в липні 1997 року та Камбоджа у квітні 1999 року.[15] У жовтні 2025 року на 47-му саміті АСЕАН одинадцятим членом став Тимор-Лешті.[16]

Економічний порядок денний почався в Сінгапурі. Саме там 28 січня 1992 року підписали рамкову угоду про Зону вільної торгівлі АСЕАН (AFTA), яка запрацювала з 1 січня 1993 року.[17] Статут АСЕАН, також підписаний у Сінгапурі 20 листопада 2007 року, надав організації правосуб'єктність і набрав чинності в грудні 2008 року.[18] 31 грудня 2015 року постала Економічна спільнота АСЕАН.[19] До середини 2020-х років організація охоплювала близько 683 мільйонів людей і номінальний обсяг виробництва, оцінений приблизно в 4,5 трлн доларів США.[20]

Для Сінгапуру економічна спільнота — це водночас ринок і гінтерланд. Його банки кредитують по всьому регіону, керуючі активами інвестують у регіональні акції та облігації, а сімейні офіси тримають активи по всій Південно-Східній Азії. Регіональні штаб-квартири міжнародних груп, про які йдеться в розділі I.I, обирають Сінгапур, бо він дає доступ до регіону, який утримує разом АСЕАН. Інтеграція в АСЕАН лишається менш глибокою, ніж європейська, а принцип консенсусу сповільнює ухвалення рішень. Проте організація майже шість десятиліть зберігає мир між своїми членами. Саме від цієї умови залежать усі інші послуги фінансового центру.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Примітки

1. Wikipedia, “Proclamation of Singapore” (дата звернення: листопад 2026 р.): проголошення від 9 серпня 1965 року, складене E. W. Barker і підписане Lee Kuan Yew, того ж дня передане в ефір Radio Singapore і опубліковане в Government Gazette. ↩
2. Wikipedia, “Foreign relations of Singapore” (дата звернення: листопад 2026 р.): прийняття до ООН 21 вересня 1965 року як 117-го члена шляхом акламації; членство у Співдружності з 15 жовтня 1965 року як її 22-го члена. ↩
3. Wikipedia, “Indonesia–Malaysia confrontation” (дата звернення: листопад 2026 р.): у довідковій таблиці конфлікт датовано періодом з 20 січня 1963 року до 11 серпня 1966 року. ↩
4. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (дата звернення: листопад 2026 р.): вибух 10 березня 1965 року о 15:07, двоє загиблих на місці і третя жертва, яка померла через два дні, 33 поранені; виконавці Harun bin Said і Osman bin Haji Mohamed Ali. ↩
5. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (дата звернення: листопад 2026 р.): декларацію підписали 8 серпня 1967 року в головній залі палацу Саранром у Бангкоку Adam Malik (Індонезія), Tun Abdul Razak (Малайзія), Narciso Ramos (Філіппіни), S. Rajaratnam (Сінгапур) і Thanat Khoman (Таїланд). ↩
6. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (дата звернення: листопад 2026 р.), підрозділ про заяви міністрів-засновників: аргумент Раджаратнама, що регіональне мислення має доповнювати націоналізм, його застереження від «балканізації» та економічні пропозиції сінгапурської делегації (спільна судноплавна лінія, раціоналізація промисловості, співпраця виробників рису). ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

7. National Archives of Singapore, “Statement by S. Rajaratnam, Minister for Foreign Affairs, at the Signing of the ASEAN Declaration, Bangkok, 8 August 1967”, Archives Online (запис промови); NAS, запис у реєстрі «Пам’ять світу» щодо сінгапурського примірника Бангкокської декларації. ↩

8. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (дата звернення: листопад 2026 р.): страта двох морських піхотинців у в’язниці Чангі 17 жовтня 1968 року попри апеляції та прохання президента Сухарто про помилування. ↩

9. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (дата звернення: листопад 2026 р.): відвідини Лі Куан Ю могил в Індонезії 1973 року, де він “scattered flowers on them”, допомогли відновити відносини. ↩

10. Wikipedia, “Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia” (дата звернення: листопад 2026 р.): підписаний 24 лютого 1976 року лідерами держав-засновниць; принципи взаємної поваги незалежності та суверенітету, невтручання, мирного врегулювання спорів, відмови від погрози силою чи її застосування та ефективної співпраці. ↩

11. Wikipedia, “Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia” (дата звернення: листопад 2026 р.): приєднання Китаю 8 жовтня 2003 року і США 23 липня 2009 року; таблиця учасників із 62 позиціями, зокрема Європейський Союз. ↩

12. Wikipedia, “Cambodian–Vietnamese War” (дата звернення: листопад 2026 р.): Індонезія, Малайзія, Філіппіни та Сінгапур підтримали вимогу Таїланду про негайне виведення в’єтнамських військ; АСЕАН розглядала окупацію як “intolerable threat to the region's security and stability”. ↩

13. Wikipedia, “Cambodian–Vietnamese War” (дата звернення: листопад 2026 р.): збереження місця за Демократичною Кампучією

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Мандатним комітетом ООН 1979 року, утворення Коаліційного уряду Демократичної Кампучії 1982 року, Паризькі мирні угоди 1991 року та перехідний період під керівництвом ООН. ↩

14. Щодо ролі Сінгапуру в дипломатії АСЕАН стосовно Камбоджі див. Michael Leifer, *Singapore's Foreign Policy: Coping with Vulnerability*, London, Routledge, 2000, розділ 4, а також мемуари та есеї Tommy Koh і Kishore Mahbubani про кампанію в ООН. ↩

15. Wikipedia, "ASEAN" (дата звернення: листопад 2026 р.): приєднання Брунею 7 січня 1984 року, В'єтнаму 28 липня 1995 року, Лаосу та М'янми 23 липня 1997 року і Камбоджі 30 квітня 1999 року. ↩

16. Wikipedia, "ASEAN" (дата звернення: листопад 2026 р.): Тимор-Лешті приєднався 26 жовтня 2025 року на 47-му саміті АСЕАН; Wikipedia, "ASEAN Charter": Тимор-Лешті здав на зберігання ратифікаційну грамоту в жовтні 2025 року. ↩

17. Wikipedia, "ASEAN" (дата звернення: листопад 2026 р.): угоду про AFTA підписано в Сінгапурі 28 січня 1992 року; у довідковій таблиці Зону вільної торгівлі датовано з 1 січня 1993 року. ↩

18. Wikipedia, "ASEAN Charter" (дата звернення: листопад 2026 р.): підписаний 20 листопада 2007 року в Сінгапурі на 13-му саміті АСЕАН, набрав чинності в грудні 2008 року через тридцять днів після останньої ратифікації, урочисто запроваджений у Джакарті 15 грудня 2008 року; генеральний секретар Surin Pitsuwan назвав АСЕАН "a rules-based and people-oriented organisation with its own legal personality". ↩

19. Wikipedia, "ASEAN" (дата звернення: листопад 2026 р.): план AEC ухвалено 20 листопада 2007 року, старт спільноти перенесено на раніший строк — до 31 грудня 2015 року. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

20. Wikipedia, “ASEAN” (дата звернення: листопад 2026 р.), довідкова таблиця: населення 683 290 000 (оцінка 2023 року); номінальний ВВП 4,51 трлн доларів США (оцінка 2026 року). ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com